

Nr 134.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till socialstyrelsen m. m.; given Stockholms slott den 20 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam Larsson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson anför:

Nu gällande ordinarie stat för socialstyrelsen slutar å 331,600 kronor. I enlighet härmed är det ordinarie förslagsanslaget till styrelsen i riksstaten för budgetåret 1930/1931 upptaget till nämnda belopp.

Genom proposition, nr 206, den 25 februari 1929 framlade Kungl. Maj:t för nämnda års riksdag förslag till ändrad organisation av styrelsen. Enligt

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 1 saml. 116 häft. (Nr 134.)

424 31

detta förslag, som grundade sig på ett av besparings-sakkunniga avgivet betänkande i ämnet, skulle uppkomma en kostnadsminskning, som vid fullt genomförd omorganisation frånsett dyrtidstillägg skulle uppgå till omkring 23,100 kronor årligen.

Emellertid ansåg riksdagen, att — utom i viss ringa del — Kungl. Maj:ts berörda förslag icke borde då genomföras. De skäl, som i riksdagens skrivelse (nr 289) anfördes för denna ståndpunkt, voro huvudsakligen följande.

Vissa frågor föreläge, vilka vore av den art, att de borde erhålla sin definitiva lösning i samband med det pågående besparingsarbetet inom statsförvaltningen. Därvid syftade riksdagen närmast på motionsvis framkommet spörsmål om förläggning till socialstyrelsen av fattigvårdsärendena, vilka jämte barnavårdsärendena handläggas å en särskild byrå inom socialdepartementet. En annan fråga, som i detta sammanhang skjutits på framtiden men som enligt riksdagens mening bort upptagas till definitiv behandling, utgjorde spörsmålet om den lämpliga förläggningen av den statliga bränslekontrollens ledning. Riksdagen ansåge, att ifrågavarande göromål, som för närvarande ombesörjas av socialstyrelsen, icke ägde någon samhörighet med uppgifterna å styrelsens andra byråer eller med styrelsens arbete i övrigt. En naturlig anknytning till övriga förvaltningsuppgifter på samma gång som vissa praktiska fördelar syntes kunna vinnas, om den ifrågavarande verksamheten i stället förlades till byggnadsstyrelsen. Ett ytterligare skäl för ett uppskov med besparingsförslagets avgörande hade riksdagen ansett ligga i det förhållandet, att de för revision av lösdriverlagstiftningen år 1927 till-sätta sakkunnigas förslag inom den närmaste tiden syntes vara att förvänta och att genomförandet av detta förslag också kunde komma att öva inverkan på omfattningen av socialstyrelsens arbetsuppgifter. Oavsett hur det kunde förhålla sig därmed, syntes definitiv ståndpunkt till det framlagda besparingsförslaget ej böra tagas, förrän kännedom vunnits om nyssnämnda sakkunnigas förslag. Vissa andra frågor om ändring i området för socialstyrelsens ämbetsbefattning, exempelvis sjukasseväsendets och yrkesinspektionens bortflyttande från socialstyrelsen, ävensom frågan om de framtida formerna för arbetslöshetens bekämpande syntes dock i varje fall kunna prövas fristående för sig och icke behöva föregripas av ett nytt förslag i avseende å besparingar inom socialstyrelsen.

Det bör tilläggas, att ett i nyss avsedda motion framställt förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i frågan om fattigvårds- och barnavårdsinspektionens överflyttning till socialstyrelsen förföll på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande frågan om en skrivelse i ämnet borde innehålla anhållan om utredning *hurvida* en dylik överflyttning borde ske, vilket var första kammarens uppfattning, eller — enligt andra kammarens mening — allenast *huru* överförandet skulle ske.

Beträffande de av riksdagen i omförmälda skrivelse anförda omständigheterna framhöll föredragande departementschefen vid behandling i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag av frågan om anslag till socialstyrelsen (femte huvudtiteln, punkt 3) i huvudsak följande.

För utredning beträffande lämpligheten av en överflyttning till socialstyrelsen av fattigvårds- och barnavårdsinspektionen och den centrala handläggningen i övrigt av fattigvårds- och barnavårdsärenden vore vissa förberedande åtgärder igångsatta. Även om en dylik överflyttning skulle komma till stånd,

syntes detta dock ej kunna ske förrän i samband med ordnandet av vissa andra spörsmål rörande socialstyrelsens arbetsområde, vilka vore beroende av blivande lagstiftning eller av annan orsak ännu svävande. Det syntes nämligen nödvändigt att redan förberedelsevis i ett sammanhang överväga föreliggande frågor om ändringar inom socialstyrelsens arbetsområde, i det att förutsättningarna för en överflyttning och sättet därför tydligen bleve helt olika, om styrelsen även i andra hänseenden erhöle nya eller vidgade uppgifter eller om tvärtom stora delar av dess förvaltningsområde överflyttades till annat ämbetsverk. I nyss återgivna riksdagsuttalanden hade erinrats om flera sålunda svävande frågor. Det av riksdagen i dylikt sammanhang omförmälda förslaget angående ny lagstiftning såsom ersättning för gällande lösdrivarlag hade nu framlagts av de tillkallade sakkunniga, och enligt detta förslag skulle socialstyrelsen bliva tillsynsmyndighet över anstalterna för tillrättaförande av och skyddsåtgärder beträffande de kategorier, som avsåges med denna lagstiftning. Tillika skulle över dessa personer hos styrelsen föras ett centralregister. Det vore föredragandens förhoppning, att efter vederbörlig remiss till lagrådet förslag i ämnet skulle kunna föreläggas 1930 års riksdag. Därvid torde komma att föreslås, att den nya lagen skulle träda i kraft tidigast den 1 juli 1931, i följd varav några anslagsäskanden på grund av själva lagstiftningen icke skulle behöva föreläggas 1930 års riksdag. Om man sålunda redan vid nämnda riksdag kunde fatta ståndpunkt i princip till förslaget i vad anginge nya uppgifter för socialstyrelsen, torde med hänsyn till sagda tid för ikraftträdandet frågan om de bestående konsekvenserna i organisationshänseende för socialstyrelsens del likväl icke behöva prövas förrän efter det riksdagen tagit ståndpunkt till lagstiftningsförslaget, eller alltså vid 1931 års riksdag.

Dessutom hade nyligen avlämnats ett av tillkallade sakkunniga utarbetat betänkande rörande ändrad lagstiftning om alkoholistvård. Rörande denna lagstiftning vore socialstyrelsen redan nu tillsynsmyndighet, varav omedelbart följde, att förslaget vore av beskaffenhet att inverka på styrelsens arbete. Detta förslag kunde icke framläggas förrän vid 1931 års riksdag, då det samtidigt torde bliva anledning att pröva de administrativa konsekvenserna därav, bland annat för socialstyrelsen. Därigenom skulle dessa organisationsfrågor komma att behandlas i nära sammanhang beträffande alkoholister och lösdrivare m. fl., vilket syntes i hög grad önskvärt.

Ytterligare vore att erinra om det av tillkallade sakkunniga i oktober 1929 framlagda betänkandet rörande en reformerad sjukförsäkring. Genomförandet av det sålunda framlagda förslaget skulle otvivelaktigt åtminstone under en ganska lång tid väsentligt öka arbetet med den statliga tillsynen över sjukkassorna. Detta kunde komma att inverka på bedömandet av frågan om förläggningen av denna tillsyn, varför denna fråga lämpligen borde upptagas först efter det spörsmålet om själva sjukförsäkringsreformen prövats.

Vad härefter anginge den av riksdagen även omnämnda frågan rörande bränslekontrollens förläggning hade föredraganden ansett det i och för sig vara lämpligast, att frågan om en överflyttning därav bedömdes samtidigt med nyssnämnda spörsmål om ändringar i socialstyrelsens organisation med anledning av ny lagstiftning rörande alkoholister och lösdrivare samt om sjukförsäkring eller alltså först år 1931. Ett ytterligare skäl för att med prövningen av frågan om bränslekontrollens överföring låta något anstå vore att, då byggnadsstyrelsens organisation ännu icke varit föremål för besparingsgranskning, det syntes lämpligt, att spörsmålet om bränslekontrollens införlivande med nämnda ämbetsverk komme under övervägande i samband med en sådan granskning.

Än vidare kunde erinras om att socialstyrelsen enligt Kungl. Maj:ts upp-

drag hade att inkomma med utredning rörande ändrad ordning för den industriella lönestatistiken. Förslag i detta hänseende torde vara att vänta under loppet av år 1931. I samband med prövningen av detta förslag torde jämväl uppkomma vissa organisationsfrågor.

På de skäl, som sålunda anförts, hade föredragande departementschefen ansett sig för budgetåret 1930/1931 böra räkna med en oförändrad organisation av socialstyrelsen. Härav följde, att han icke ifrågasatte någon ändring i den för styrelsen gällande ordinarie staten. Även hade han ansett det böra anstå med prövning av frågan om ändrade former för bestridande av avlöningen till vissa tjänstemän hos socialstyrelsen, vilkas lön för närvarande utginge från andra anslag än det ordinarie anslaget till socialstyrelsen samt det sedan ett flertal år beviljade extra anslaget till socialstyrelsens verksamhet.

Departementschefen tillade emellertid, att vad anginge sistnämnda anslag de omförmälda lagstiftningsförslagen skulle föranleda höjning redan för budgetåret 1930/1931. Sålunda hade sjukförsäkringssakkunniga ansett, att ehuru de ekonomiska konsekvenserna i allmänhet av deras förslag kunde väntas inträffa först efter utgången av nämnda budgetår, ett särskilt belopp borde beviljas redan av 1930 års riksdag för bestridande av kostnaderna för fullgörande av de särskilda uppgifter, som komme att för genomförande av den nya ordningen åvila socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet. I enlighet med förslag av de sakkunnigas ordförande i promemoria den 23 september 1929 beräknades till organisationskostnader i sådant hänseende för budgetperioden 1930/1931 ett belopp av minst 50,000 kronor. Vad härefter beträffar förslaget till ny lagstiftning angående lösdrivare m. fl., den sedermera s. k. vanartslagen, anfördes, att även om förslaget skulle träda i kraft först den 1 oktober 1931 eller den 1 januari 1932, redan för budgetåret 1930/1931 viss förstärkning av socialstyrelsens arbetskrafter vore erforderlig för att förbereda den nya lagstiftningens genomförande. Det belopp, som för sådant ändamål skulle erfordras för nämnda budgetår, hade av socialstyrelsen preliminärt uppskattats till 40,000 kronor men beräknades av departementschefen till 20,000 kronor. I avbidan på framläggande av berörda båda lagstiftningsförslag borde enligt departementschefen anslaget till socialstyrelsens verksamhet — som för budgetåret 1929/1930 var upptaget till 138,000 kronor — endast preliminärt beräknas och därvid ökas med summan av nyssnämnda båda belopp och alltså preliminärt uppskattas till (138,000 + 50,000 + 20,000) 208,000 kronor.

Sedan förslag till ny sjukförsäkringslagstiftning ävensom till vanartslagstiftning framlagts för riksdagen, hemställde Kungl. Maj:t i proposition den 19 mars 1930 (nr 260) om anslag till socialstyrelsen och till socialstyrelsens verksamhet. Det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen upptogs i propositionen till oförändrat belopp, 331,600 kronor, därvid anfördes, att någon ändring i anslaget icke föranleddes vare sig av omförmälda lagförslag eller av annan anledning. Vad beträffar anslaget till socialstyrelsens verksamhet beräknades på närmare anförda skäl den erforderliga anslagsökningen för

genomförande av den nya sjukförsäkringsorganisationen till det preliminärt uppskattade beloppet 50,000 kronor. Kostnaderna för personalförstärkning hos socialstyrelsen för förberedande av vanartslagens genomförande beräknades för innevarande budgetår till något lägre belopp än i statsverkspropositionen, nämligen till 15,000 kronor. I propositionen berördes jämväl frågan om socialstyrelsens bränslekontrollerande verksamhet m. m. Därutinnan anfördes, att kostnaderna för bränslekontroll hos landstingen kunde beräknas från och med den 1 januari 1931 bliva helt täckta genom de bidrag, som komme att inflyta från landstingen, vadan anslag av statsmedel icke skulle behöva beräknas för ändamålet. Därav skulle följa, att anslaget för 1930/1931 skulle kunna nedsättas med halva årsbeloppet av den tidigare beräknade nettokostnaden för statsverket eller alltså med 250 kronor. På sålunda anförda skäl föreslogs, att anslaget måtte bestämmas till $(138,000 + 50,000 + 15,000 - 250)$ 202,750 eller i avrundat tal 202,700 kronor.

Såsom är känt, avslog emellertid riksdagen förslaget rörande reformerad sjukförsäkring, och saklig behandling av förslaget till vanartslag medhans icke. Med hänsyn härtill erfordrades icke höjning av ifrågavarande anslag såsom följd av väntade organisationskostnader i anledning av förslagets genomförande. Anslaget bestämdes därför av riksdagen till sitt förutvarande belopp, 138,000 kronor.

Vid anmälan den 3 januari 1931 till årets statsverksproposition av frågan om behovet av medel under femte huvudtiteln till ifrågavarande ändamål erinrade jag om förenämnda propositioner och riksdagsbeslut samt anförde därefter vidare följande:

Vad anginge det ordinarie anslaget till socialstyrelsen syntes i år lika litet som i fjol förslag till omändringar kunna framläggas. Frågorna om ny lagstiftning om lösdrivarbehandling, alkoholistvård och sjukförsäkring vore alltså olösta, och även om det vore min förhoppning, att förslag i dessa ämnen skulle kunna föreläggas 1931 års riksdag, föreläge alltså samma anledning som i fjol att tills vidare ställa sig avvaktande. Beträffande bränslekontrollens förläggning hade visserligen så till vida en förändring inträffat, att inom den nyligen tillsatta statens organisationsnämnd utredning syntes komma att igångsättas rörande besparingsåtgärder i fråga om byggnadsstyrelsens organisation. Vid denna utredning torde även frågan om bränslekontrollens överflyttning komma att beaktas. Emellertid kunde utredningen icke leda till resultat inom sådan tid, att frågan rörande ändrad förläggning av nämnda kontroll kunde underställas 1931 års riksdag. Vad härefter anginge ärendet rörande undersökning angående överflyttning till socialstyrelsen av fattigvårds- och barnavårdsinspektionen och den centrala handläggningen i övrigt av fattigvårds- och barnavårdsärenden, hade jag uppdragit åt förre landshövdingen J. Widén att däri verkställa utredning. Icke heller detta uppdrag kunde emellertid fullgöras inom sådan tid, att frågan kunde föreläggas 1931 års riksdag till avgörande.

Vad sålunda anförts torde göra det klart, att det icke kunde vara lämpligt eller möjligt att vid 1931 års riksdag till behandling upptaga frågan om större organisatoriska förändringar beträffande socialstyrelsen. Däremot räknade jag med att, därest nyssnämnda stora lagstiftningskomplex vid den kommande riksdagen kunde bringas till lösning, det skulle bliva möjligt att år 1932 företaga frågan om socialstyrelsens organisation till övervägande i ett sammanhang.

I fråga om uppskattningen av anslaget till socialstyrelsens verksamhet följde av det anförda, att man på nuvarande stadium borde även för nästa budgetår beräkna medel för bestridande av de kostnader, som bleve förenade med genomförandet av förslag rörande ändrad sjukförsäkring ävensom angående vanarts- och alkoholistlagstiftning. Då anledning saknades till annan beräkning av de för nämnda ändamål erforderliga beloppen, än som framlades i propositionen nr 260 år 1930, föreslog jag, att enahanda belopp beräknades för nästa budgetår eller alltså 50,000 kronor till organisationskostnader för sjukförsäkringens genomförande och 15,000 kronor till förberedelser för verkställighet av vanartslagstiftningen.

Av särskild anledning, till vilken jag ämnade återkomma vid den definitiva behandlingen av frågan om anslag för ändamålet, syntes vidare en ökning av det för avlöningar åt extra tjänstemän beräknade beloppet med 2,000 kronor vara erforderlig.

Av annan orsak syntes emellertid ytterligare förhöjning böra beräknas av ifrågavarande anslag. Såsom chefen för finansdepartementet vid behandlingen i statsverkspropositionen av för flera huvudtitlar gemensamma frågor meddelat, hade generaldirektören E. Stridsberg i det av honom såsom tillkallad sakkunnig avgivna betänkandet rörande planläggning av tjänsteresor m. m. föreslagit, att för erhållande av ökad överskådlighet beträffande kostnader för tjänsteresor för olika ändamål de allmänna anslag till rese- och traktamentskostnader, som upptagits under olika huvudtitlar av riksstaten, måtte i möjligaste mån uppdelas på de särskilda ändamål, för vilka de toges i anspråk. Vid detaljbehandling av denna fråga, vad femte huvudtiteln anginge, hade Stridsberg föreslagit utbrytande av ett flertal poster från huvudtiteln ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar. Denna utbrytning skulle i vissa fall ske så, att särskilda, nya anslag upptoges för ändamålet och i andra fall så, att nya poster för reseersättningar upptoges inom redan befintliga anslag. I princip hade jag — i likhet med chefen för finansdepartementet och på de av honom anförda skälen — anslutit mig till ifrågavarande förslag, och även vad anginge detaljerna kunde jag i allmänhet tillstyrka detsamma.

Det första av dessa anslag vore det som avsåge socialstyrelsens verksamhet. Resekostnaderna för socialstyrelsens tjänstemän hade hittills utgått från anslaget till rese- och traktamentspenningar. Enligt Stridsbergs förslag borde medel för detta ändamål nu beräknas under anslaget till socialstyrelsens verksamhet, vilket anslag i samband därmed borde erhålla karaktären av förslagsanslag. Det belopp, varmed anslaget av nämnda anledning borde ökas, utgjorde enligt Stridsberg 13,000 kronor. Mot detta förslag hade jag icke funnit anledning till erinran. Även enligt min mening borde följaktligen anslaget till socialstyrelsens verksamhet av denna anledning för nästa budgetår höjas med 13,000 kronor och erhålla den ifrågasatta ändrade karaktären.

Anslagets totala belopp skulle med den gjorda beräkningen komma att uppgå till (138,000 + 50,000 + 15,000 + 2,000 + 13,000) 218,000 kronor. Med definitiv framställning till riksdagen syntes få anstå, till dess slutlig ståndpunkt tagits till omförmälda lagförslag.

Ehuru enligt vad jag nyss anført det ordinarie anslaget till socialstyrelsen knappast torde komma att beröras av de ifrågasatta förändringarna, syntes det vara lämpligt att tills vidare endast göra en provisorisk beräkning jämväl av detta anslag.

I anslutning till det sålunda anförda gjorde jag under punkten 2, respektive punkten 3 av femte huvudtiteln hemställan att, i avvaktan på särskild

proposition i ämnet, det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen måtte i riksstaten beräknas till 331,600 kronor samt att till socialstyrelsens verksamhet måtte beräknas ett extra förslagsanslag av 218,000 kronor. Denna hemställan bifölls av Kungl. Maj:t.

Sedan Kungl. Maj:t numera beslutit för riksdagen framlägga *dels* förslag till ändrad lagstiftning rörande sjukförsäkring (proposition nr 75), *dels ock* förslag till vanartslag, avsedd att ersätta gällande lösdrivarlag (proposition nr 100), anhåller jag att få upptaga förevarande anslagsfrågor till närmare prövning.

Vad då först angår det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen framgår av det nyss anförda, att detta anslag för närvarande är i riksstaten upptaget till 331,600 kronor, å vilket belopp jämväl den ordinarie staten för socialstyrelsen slutar. Socialstyrelsen har icke beträffande detta anslag ifrågasatt någon ändring för nästa budgetår. Ej heller påkallas sådan ändring av de omförmälda förslagen till vanartslag och till ändrad sjukkaselagstiftning.

Med anledning därav torde det ordinarie anslaget till socialstyrelsen i enlighet med den i statsverkspropositionen gjorda beräkningen böra i riksstaten för budgetåret 1931/1932 upptagas med oförändrat belopp, 331,600 kronor.

I detta sammanhang vill jag emellertid meddela, att jag haft under övervägande att nu framlägga förslag rörande förändrad tjänsteställning för sekreteraren å socialstyrelsens byrå för arbetarskyddsärenden. Beträffande arbetet å denna byrå är att märka, att byråchefen därstädes tillika fungerar såsom överinspektör inom yrkesinspektionen och i denna sin egenskap måste ägna en betydande del av sin tjänstetid åt resor och inspektioner inom de olika yrkesinspektionsdistrikten. Ansvar för arbetet på byrån kommer därför att i stor utsträckning vila å nämnde sekreterare, vilken är att betrakta såsom byråchefens närmaste man och på vilken det särskilt ankommer att handlägga och föredraga ärenden av övervägande administrativ eller juridisk innebörd.

Flera omständigheter komma att inom den närmaste framtiden medföra en avsevärd ökning av arbetet å ifrågavarande byrå. Jag ber att i berörda hänseende få erinra om att Kungl. Maj:t genom proposition den 23 januari 1931 (nr 40) för riksdagen framlagt förslag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd. Nämnda lagförslag innebär, bland annat, att till yrkesinspektionens chefsmyndighet, d. v. s. till socialstyrelsen, skulle överflyttas den befogenhet att i vissa fall framtinga ett genomförande av arbetarskyddslagen, som hittills tillkommit länsstyrelserna. Enligt lagförslaget skulle också åtskilliga förhållanden, vilka icke förut i lag reglerats, bliva föremål för dylik reglering och därmed underkastade socialstyrelsens kontroll. Vidare torde få beaktas, att Kungl. Maj:t — i anledning av en riksdagsskrivelse i ämnet den 27 maj 1930 (nr 287) — genom beslut den 20 september 1930 anbefallt socialstyrelsen att verkställa utredning och avgiva förslag rörande viss effektivisering av yrkesinspektionens

Det ordinarie
anslaget till
socialstyrelsen.

verksamhet, vilken utredning ännu pågår. Även det förslag, som i följd härav kommer att framläggas, torde komma att gå ut på åtgärder medförande ökning av byråns arbetsuppgifter. Ett led i effektiviseringen måste givetvis bli, att byråchefen får möjlighet att på tillfredsställande sätt utöva det överinseende över och den ledning av yrkesinspektionsverksamheten, som arbetarskyddslagen ålägger socialstyrelsen. Tillräcklig tid måste också beredas byråchefen för ledningen av det tekniska arbetet på byrån, vilket arbete i stor omfattning kräver överläggningar med experter, institutioner och sammanslutningar ävensom med arbetsgivare och arbetare.

Med hänsyn till det anförda är det att förutse, att arbetet för byråchefen å ifrågavarande byrå blir så omfattande, att det blir nödvändigt att uppdraga åt sekreteraren att självständigt handlägga och avgöra åtskilliga grupper av ärenden, som hittills varit förbehållna byråchefen själv. Det lär då också bli nödvändigt att ombilda sekreterarbefattningen till en befattning med avsevärt högre tjänsteställning än den nuvarande, därvid närmast torde böra ifrågakomma en byrådirektörstjänst. Då, såsom nämnts, utredningen om yrkesinspektionens effektivisering ännu icke är avslutad och då det framlagda förslaget till ändringar i arbetarskyddslagen ännu icke varit föremål för riksdagens prövning, har jag emellertid ansett, att frågan icke detta år behöver bringas till avgörande.

Det extra anslaget till socialstyrelsens verksamhet.

Personalförstärkning för förberedande av sjukkassee reformens genomförande.

Jag övergår här efter till närmare behandling av frågan om anslag till socialstyrelsens verksamhet för budgetåret 1931/1932.

Härvid torde jag närmast få till granskning upptaga frågan om behov av ökad personal för förberedandet av sjukkassee reformens genomförande.

På min hemställan har, på sätt jag förut antytt, Kungl. Maj:t den 6 februari 1931 beslutit att till riksdagen avlåta proposition (nr 75) med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar m. m. I denna proposition har Kungl. Maj:t framlagt förslag till omorganisation av det frivilliga sjukkasseeväsendet. Detta förslag ansluter sig i vad angår den egentliga sjukförsäkringen nära till den i samma ämne år 1930 till riksdagen avlåtna propositionen. Förslaget rörande sjukförsäkring har emellertid nu kombinerats med en utvidgad moderskapsförsäkring och med moderskapsunderstöd av statsmedel åt mindre bemedlade barnaföderskor. I sist berörda delar är dock förslaget icke av större betydelse i förevarande sammanhang. Medan förra årets förslag skulle träda i kraft den 1 januari 1931, är det nu framlagda förslaget avsett att träda i kraft den 1 januari 1932. Emellertid är i sistnämnda förslag — liksom i fjolårsförslaget — bestämd en övergångstid av tre år, räknat från dagen för ikraftträdandet.

Såsom förut nämnts beräknades i propositionen nr 260 år 1930 angående anslag till socialstyrelsen den erforderliga anslagsökningen för genomförande av den nya sjukkasseeorganisationen för budgetåret 1930/1931 till 50,000 kronor. Rörande den närmare motiveringen härför ber jag få hänvisa till

nämnda proposition sid. 6—14 med däri lämnad redogörelse för de nya eller väsentligt ökade förvaltningsuppgifter, som i och för genomförandet av den föreslagna lagstiftningen skulle komma att åvila tillsynsmyndigheten. Bland dessa uppgifter må här endast nämnas utarbetande av författningar och anvisningar av skilda slag, bland annat normalstadgar och normaltariffer, medverkan vid organisationen av såväl lokal- som centralsjukkassor särskilt med hänsyn till verksamhetsområdenas utformning och åstadkommande av sammanslagning av olika sjukkassor, medverkan till nödiga fondberäkningar vid avskiljande av begravningshjälpverksamhet och vid överlåtelse av sjukkassas rörelse, ävensom utarbetande av föreskrifter angående överflyttning av fondmedel samt nyregistrering såsom understödsföreningar av samtliga nuvarande sjukkassor, vilka önska fortsätta verksamheten vare sig som erkända sjukkassor eller eljest. Vid sidan av dessa egentliga ämbetsuppgifter tillkommer ett avsevärt arbete för lämnande av upplysningar rörande den nya organisationen och medverkan vid förhandlingar mellan olika grupper av sjukkassor rörande det lämpligaste sättet för enhetskassornas bildande.

I omförmälda proposition lämnades också en detaljerad redogörelse för huru nyssnämnda extra anslagsbelopp hade beräknats. I detta hänseende vill jag här endast i korthet erinra om följande. I propositionen räknades med att byråchefen å styrelsens sjukkassebyrå skulle såsom ersättning för det av omorganisationen föranledda ökade arbetet under övergångstiden erhålla särskilt tilläggsarvode utöver den ordinarie lönen, vilket arvode lämpligen borde bestämmas av Kungl. Maj:t efter budgetårets slut, då arbetets omfattning kunde närmare överblickas. För budgetåret 1930/1931 beräknades för nämnda ändamål tills vidare ett belopp av 3,000 kronor. Återstående 47,000 kronor voro avsedda att täcka kostnaderna för den personalförstärkning hos styrelsen, vilken beräknades bliva erforderlig för förberedande av sjukkasareformens genomförande. Av sistnämnda belopp skulle omkring 22,000 kronor användas till avlöning — fränsett dyrtidstillägg — åt tre nya befattningshavare å extra stat, därav en i lönegraden B 28, en i lönegraden B 24 och en i lönegraden B 21, medan ett belopp av omkring 25,000 kronor avsågs för arvoden och ersättningar till befattningshavare i övrigt, till experter och mera tillfälliga sakkunniga ävensom till vissa andra utgifter.

Samma skäl, som föranledde ifrågavarande förslag till 1930 års riksdag, föreligga jämväl nu för äskande av särskilda medel för förstärkning av arbetskrafterna å socialstyrelsens sjukkassebyrå under övergångstiden. Vid bifall till den nu framlagda propositionen om ändrad sjukkasselagstiftning skulle socialstyrelsens arbetsuppgifter under denna tid bliva i allt väsentligt de samma som de, varmed räknades i föl; snarast kan man vänta någon ökning med hänsyn till den utvidgade moderskapsförsäkringen och det nya förslaget angående moderskapsunderstöd, i det att sjukkassorna torde bliva i behov av viss handledning för omhändertagande av dessa uppgifter. Det är uppenbarligen av största vikt, att nämnda byrå vid den ifrågasatta omläggningen äger fullt kompetent och tillräckligt talrik personal för att kunna

fullgöra de invecklade och avsevärt ökade arbetsuppgifterna samt därjämte på erforderligt sätt bistå sjukkassorna med alla de upplysningar och all den hjälp i fråga om organisationen, stadgarnas ombildning, avgifternas uträkning m. m., som säkerligen kommer att bliva behöfelig för att övergången skall kunna försiggå utan slitningar. Vad angår den i följd gjorda kostnadsberäkningen och den då avsedda dispositionen av det begärda anslaget finner jag icke heller anledning till erinran. I följd härav vill jag förorda, att för ifrågavarande personalförstärkning m. m. för budgetåret 1931/1932 beräknas ett belopp av 50,000 kronor.

*Personalför-
stärkning för
förberedande
av vanarts-
lagens genom-
förande.*

Enligt 1930 års proposition med förslag till vanartslag skulle den nya lagen med visst undantag träda i kraft den 1 juli 1932. Den tid, varunder ifrågavarande lagstiftning kunde förberedas, skulle alltså komma att omfatta budgetåren 1930/1931 och 1931/1932. Förberedelsearbetet förmenades i första hand böra åvila socialstyrelsen. Under det första budgetåret efter lagens antagande ansågs detta arbete särskilt böra inriktas dels på insamlande och bearbetning av det material, som erfordrades för uppläggande av det i vanartslagen föreskrivna centralregistret angående dem, som bliva föremål för viss åtgärd enligt lagen, m. fl., dels på undersökning huru den medverkan av enskilda hjälporganisationer, som förutsattes i nämnda lag, bäst skulle kunna uppnås, dels ock på möjligheterna och behovet att inrätta nya arbetsanstalter och arbetshem. Såsom förut antytts, beräknades i omförmälda proposition nr 260 kostnaderna för personalförstärkningen hos styrelsen för fullgörande av denna förberedande verksamhet för budgetåret 1930/1931 till 15,000 kronor. Av detta belopp var — såsom närmare framgår av propositionen (sid. 14—16), till vilken jag ber att få hänvisa — ett belopp om tillhopa 4,000 kronor avsett att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande kunna disponeras för tilläggsarvoden åt två kvalificerade tjänstemän inom styrelsen, vilka i första hand skulle handhava förberedelsearbetet, medan återstående belopp av 11,000 kronor avsågs för avlönande av en heltidsamanuens och vissa biträden, för arvoden och reseersättningar till experter och sakkunniga m. m.

Det förslag till vanartslag, som innehålles i Kungl. Maj:ts proposition nr 100, ansluter sig i de delar, som här äro av intresse, i huvudsak till fjolårets propositionsförslag. Socialstyrelsens befattning med lagens genomförande och tillämpning skulle enligt de två förslagen bliva i stort sett densamma. Då enligt den nu framlagda propositionen vanartslagen skulle träda i kraft den 1 juli 1933, skulle tiden för förberedelsearbetet även nu kunna beräknas omfatta två budgetperioder, nämligen budgetåren 1931/1932 och 1932/1933. Med hänsyn till nu anförda omständigheter och då jag icke har något att erinra mot nyssberörda, i propositionen nr 260 år 1930 intagna kostnadsberäkningar, synas mig kostnaderna för personalförstärkning för förberedande av vanartslagets genomförande i anslutning till dessa beräkningar böra för nästa budgetår uppskattas till 15,000 kronor.

I årets statsverksproposition har jag, såsom redan förut berörts, anført, att det för avlöningar åt extra tjänstemän beräknade beloppet av särskild anledning behövde ökas med 2,000 kronor. Jag ber nu att få närmare redogöra för denna fråga.

Till en början vill jag då erinra, att å socialstyrelsens byrå för allmän socialstatistik m. m. (fjärde byrån) under en följd av år var anställd en adjungerad ledamot å extra stat i lönegraden B 29 med uppgift att under byråchefens inseende handhava närmaste ledningen av den till byrån hörande pris- och kooperationsstatistiken. Denna ledamotsbefattning innehades av sekreteraren hos socialstyrelsen H. I. Heyman. Genom beslut den 9 november 1928 förordnades emellertid Heyman att från och med den 1 december 1928 vara föredragande tjänsteman hos rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. Sedan med anledning därav ledamotsbefattningen blivit ledig, medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1928 på framställning av socialstyrelsen, att befattningen finge ersättas med en befattning såsom förste aktuarie å extra stat i lönegraden B 24. Då inom socialstyrelsen fortfarande förelåg behov av att äga tillgång till Heymans sakkunskap, bemyndigade Kungl. Maj:t samtidigt styrelsen att tills vidare för viss tid anlita Heyman såsom expert hos styrelsen beträffande ärenden rörande levnadskostnader och Kooperation mot en ersättning av 150 kronor för månad, vilken ersättning skulle utgå från anslaget till socialstyrelsens verksamhet. På grund av nämnda och senare lämnade bemyndiganden har Heyman under tiden 1 december 1928—31 december 1930 tjänstgjort såsom expert hos socialstyrelsen mot en ersättning av 150 kronor för månad, motsvarande 1,800 kronor för år.

I skrivelse den 18 december 1930 hemställde socialstyrelsen — under hänvisning till innehållet i en skrivelsen bifogad, av chefen för styrelsen generaldirektören Huss upprättad promemoria — att Heymans arvode måtte från och med den 1 januari 1931 höjas till 300 kronor per månad. I promemorian framhölls, bland annat, att den statistik och de ärenden, för vilka Heymans sakkunskap anlidades, under årens lopp alltmera tillväxt i omfattning och betydelse, samt att nya uppgifter på förevarande område alltjämt vore att motse. Därjämte anfördes, att Heymans expertskap i stor och alltmera ökad utsträckning anlidades även för uppgifter, som icke direkt anginge socialstyrelsens ämbetsutövning utan som föranleddes av statsmakternas, ämbetsverks och myndigheters eller privata institutioners behov. Heyman hade också i sin egenskap av socialstyrelsens expert kommit att alltmera anlitas av myndigheter, kommittéer och organisationer för utredning av spörsmål, som stode i samband med levnadskostnads- och dyrortsförhållanden. Slutligen hade Heymans sakkunskap i fråga om den kooperativa verksamheten tagits i anspråk för medverkan vid ett flertal utredningar angående lagstiftning och beskattning i dylika ämnen. Med hänsyn till vad sålunda anförts vore det av största vikt för tillgodoseende av socialstyrelsens behov av Heymans expertis, att han finge ett arvode, som bättre än det dåvarande svarade mot det ökade arbetet. — Genom beslut den

Ersättning till sekreteraren H. I. Heyman såsom expert beträffande ärenden rörande levnadskostnader och Kooperation.

30 december 1930 har Kungl. Maj:t med bifall till socialstyrelsens förslag bemyndigat styrelsen att från och med den 1 januari tills vidare till och med den 30 juni 1931 anlita Heyman såsom expert för ifrågavarande ärenden mot en ersättning av 300 kronor för månad, motsvarande en ersättning av 3,600 kronor för år.

De omständigheter, vilka sålunda för tiden intill utgången av löpande budgetår föranlett en höjning av Heymans berörda expertarvode med 1,800 kronor, för år räknat, föreligga jämväl för tiden därefter. Då nämnda arvode liksom hittills lämpligen bör bestridas från anslaget till socialstyrelsens verksamhet, men detta anslag med dess nuvarande belopp endast mera tillfälligt förslår till bestridande av det nu utgående högre arvodet, får jag föreslå, att anslaget måtte för berörda ändamål för nästa budgetår höjas med 1,800 kronor.

*Rese-
kostnader.*

I överensstämmelse med den uppfattning, för vilken jag redan givit uttryck i årets statsverksproposition, bör vidare till ifrågavarande anslag från anslaget till rese- och traktamentspenningar överflyttas resekostnaderna för socialstyrelsens tjänstemän. Av denna anledning torde — såsom jag förut anfört — ifrågavarande anslag böra för nästa budgetår höjas med 13,000 kronor, varjämte anslaget bör erhålla förslagsanslags karaktär.

Vidare vill jag framhålla, att i det betänkande med förslag angående arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten, vilket den 15 januari 1931 avgivits av särskilt tillkallade utredningsmän, uttalats, att vid bifall till nämnda förslag det syntes bliva påkallat att höja anslaget till socialstyrelsens verksamhet med det mindre belopp, som kunde finnas erforderligt till följd av de nya arbetsuppgifter, som enligt förslaget skulle tillföras styrelsen. Frågan om anordnande av nämnda beredskapsarbeten föreligger ännu icke i det skick, att densamma kunnat upptagas till slutlig prövning. Även för den händelse anslag till dylika arbeten skulle anvisas i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmännens förslag och socialstyrelsens arbetsuppgifter därmed i viss mån utvidgas, synes mig emellertid detta förhållande icke behöva i nämnvärd mån medföra sådana utgifter, som böra belasta anslaget till socialstyrelsens verksamhet. Sistnämnda anslag torde därför icke behöva röna inverkan av frågan om anslag till berörda arbeten. I detta sammanhang vill jag änyo erinra, att det är min avsikt att hemställa om framläggande av förslag till årets riksdag om reviderad alkoholistlagstiftning. Med anledning därav må dock framhållas att, ehuru detta förslag ännu icke varit föremål för lagrådets granskning och proposition i ämnet alltså ännu icke kan framläggas, det redan nu står klart, att förslaget torde kunna genomföras utan rubbning av här gjorda anslagsberäkningar.

Enligt mina i det föregående framlagda beräkningar skulle anslaget till socialstyrelsens verksamhet, som för löpande budgetår är upptaget till 138,000 kronor, för nästa budgetår behöva höjas med *dels* 50,000 kronor för personalförstärkning för förberedande av sjukkassereformens genomförande,

Sammanfattande anslagsberäkning rörande anslaget till socialstyrelsens verksamhet.

dels 15,000 kronor för personalförstärkning för förberedande av vanartslagens genomförande, *dels* 1,800 kronor för möjliggörande av högre ersättning till socialstyrelsens expert för ärenden rörande levnadskostnader och kooperation, *dels ock* 13,000 kronor för resekostnader för socialstyrelsens tjänstemän. Anslaget skulle i följd härav kunna för nästa budgetår upptagas till (138,000 + 50,000 + 15,000 + 1,800 + 13,000) 217,800 kronor, vilket belopp lämpligen torde bära avrundas uppåt till 218,000 kronor.

Slutligen må här beröras en i viss mån fristående fråga. I propositionen nr 240 till 1930 års riksdag med förslag till vanartslag m. m. anförde min företrädare, att det vore önskvärt, att för inrättande av erkända arbetsanstalter skulle kunna tagas i anspråk jord tillhörig kronan och att därför av riksdagen borde inhämtas medgivande till dylik disposition. Liknande medgivande har tidigare lämnats, bland annat, rörande alkoholistanstalter, fattigvårdsanstalter för lappar och hem för kroniskt sjuka. Även enligt min mening bör dylikt medgivande utverkas och då, för den händelse det för innevarande års riksdag framlagda lagförslaget i samma ämne upphöjes till lag, det redan under nästa budgetår kan ifrågakomma att planera inrättandet av nya erkända arbetsanstalter, lär medgivandet redan nu bära äskas av riksdagen. Framställning i sådant hänseende har icke ansetts lämpligen kunna göras i den proposition (nr 100), vari själva lagförslaget framlagts. I stället tillåter jag mig hemställa att, eftersom här behandlats frågan om vissa följdverkningar av vanartslagens antagande, i samband därmed framställning jämväl må göras till riksdagen om rätt till dylik disposition av kronojord.

Disposition av kronojord för inrättande av erkända arbetsanstalter.

Under återopande av vad jag i det föregående i skilda hänseenden anförde får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Hemställan.

dels uppföra det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen med oförändrat belopp kronor 331,600;
dels till socialstyrelsens verksamhet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 218,000;
dels ock medgiva, att jord, som står under kronans omedelbara disposition eller som tillhör någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåttna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, må, efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning, utan särskild ersättning till kronan på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, upplåtas till landsting, kommun, förening eller stiftelse för anordnande av allmän arbetsanstalt.

Kungl. Maj:ts proposition nr 134.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Åke Karlholm.